

การจัดเก็บภาษีเงินได้ของวิสาหกิจชุมชนเปรียบเทียบกับ วิสาหกิจเพื่อสังคม

เพียงฉัตร รุ่งเฝ้าพันธุ์*
รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ รอดจันทร์**

บทคัดย่อ

วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการของชุมชนที่สร้างรายได้และก่อให้เกิดการจ้างงานในชุมชน วิสาหกิจชุมชนนั้นจึงมีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากร ซึ่งการจัดเก็บภาษีเงินได้ของวิสาหกิจชุมชนขึ้นอยู่กับรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนนั้น ๆ ว่าประกอบการในรูปแบบใด หากประกอบการในรูปแบบของบุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วนสามัญ คณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล จะต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แต่หากประกอบการในรูปแบบของนิติบุคคลก็จะต้องนำกำไรสุทธิมาคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราตามที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตามรัฐบาลและกรมสรรพากรต้องการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน จึงได้ออกกฎหมายยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้แก่วิสาหกิจชุมชนที่มีเงินได้พึงประเมินไม่เกินตามที่กฎหมายกำหนด

วิสาหกิจเพื่อสังคมจัดตั้งขึ้นในรูปแบบของนิติบุคคล ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ของภาคเอกชน โดยมีเป้าหมายอย่างชัดเจนตั้งแต่แรกเริ่มในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก มิใช่เป็นการสร้างกำไรสูงสุดต่อผู้ถือหุ้นและเจ้าของเป็นสำคัญซึ่งจะต้องนำรายได้ รายจ่ายที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีมาคำนวณหากำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล การคำนวณกำไรสุทธิต้องเป็นไปตามเงื่อนไขมาตรา 65 ทวิ และมาตรา 65 ตรี แห่งประมวลรัษฎากรเช่นเดียวกับการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลของวิสาหกิจชุมชน แต่อย่างไรก็ดี รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการจัดตั้งกิจการที่ทำประโยชน์ให้แก่คนในชุมชน เช่น การสร้างงาน การช่วยเหลือสังคม โดยไม่มีการแบ่งปันผลกำไร โดยจะยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิของวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)

เมื่อวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคมต่างได้รับความช่วยเหลือจากทางภาครัฐ โดยเฉพาะในเรื่องของมาตรการทางภาษีที่แตกต่างกันออกไปเพื่อสนับสนุนและลดภาระค่าใช้จ่ายทางภาษีของทั้งสองวิสาหกิจให้มีความมั่นคงและเจริญเติบโตขึ้น แม้จะได้รับการช่วยเหลือจากทางภาครัฐเช่นเดียวกันแต่ก็มีความแตกต่างซึ่งอาจเป็นมูลเหตุจูงใจอย่างยิ่งที่ทำให้เกิดการหนีภาษี และการหลบหลีกภาษีที่ทำให้ไม่เกิดการกระทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือมีการกระทำกิจกรรมอันเป็นการบิดเบือนต่อระบบเศรษฐกิจ ซึ่งขัดต่อหลักความเป็นธรรมและหลักความมีประสิทธิภาพ และอาจทำให้มีผลกระทบต่อรายได้ของรัฐที่เกิดจากการจัดเก็บภาษีและกระทบ

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ต่อการหารายได้และการแก้ไขปัญหาเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไป จึงจำเป็นต้องมีการ ทบทวนมาตรการทางภาษีเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีดังกล่าวให้มีการจัดเก็บในอัตราร้อยละที่ เหมาะสม ซึ่งหากมีการปรับปรุงอัตราร้อยละของการจัดเก็บภาษีให้สอดคล้องกับตามหลักการ จัดเก็บภาษีที่ดี จะส่งผลทำให้ภาครัฐสามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยและได้พัฒนา และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ด้วยโดยที่ธุรกิจนั้นก็ยังสามารถมีผลกำไรและเจริญเติบโตไปได้

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขอัตราการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดาของวิสาหกิจชุมชนโดยจำแนกประเภทของวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการในรูปแบบ ต่าง ๆ เพื่อให้มีการจัดเก็บภาษีเงินได้ในอัตราที่แตกต่างกันและเสนอให้กำหนดนิยามคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” เพื่อให้เกิดความชัดเจนและแตกต่างและแก้ไขปรับปรุงอัตราการจัดเก็บ ภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสมและเป็นธรรม รวมไปถึง ปรับปรุงมาตรการให้ครอบคลุมถึงวิสาหกิจชุมชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหา พัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความคาบเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมให้ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี เช่นเดียวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีและ ไม่ก่อให้เกิดการบิดเบือนในการกระทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำและก่อให้เกิด ความเป็นธรรมมากขึ้น

1. บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นหลังจากที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่ขนานไปกับเศรษฐกิจกระแสหลัก อันเนื่องมาจากว่าเศรษฐกิจกระแสหลักก่อให้เกิดความ เหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของประชาชนและก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย โดยวิสาหกิจ ชุมชนนั้นจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่ชุมชนคิดได้จากการเรียนรู้ ไม่ใช่กิจกรรมเดี่ยว ๆ ที่ทำ เพื่อมุ่งสู่ตลาดใหญ่ และไม่ใช้กิจกรรมที่ซับซ้อนอะไร ล้วนแล้วแต่เป็นการทำกินทำใช้ทดแทน การซื้อจากตลาดได้ และเป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการเรื่องข้าว หมู เห็ด เป็ด ไก่ ผัก ผลไม้ น้ำยาสระผม สบู่ น้ำยาล้างจาน หรืออื่น ๆ ที่ชุมชนทำได้เองโดยไม่ยุ่งยากนัก การทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อเป็นการลดรายจ่ายและยังช่วยให้ ระบบเศรษฐกิจใหญ่เข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการจัดระบบเศรษฐกิจใหม่ให้เป็นฐานที่เป็นจริง ในชุมชน เพราะถ้าชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ด้วยเหตุนี้วิสาหกิจชุมชนจึงมีความแตกต่าง จากวิสาหกิจอื่นตรงที่ธุรกิจอื่นส่วนใหญ่มุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นหลักและอาจจะไม่ให้ความสำคัญ ต่อผลเสียที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและสังคมเท่าที่ควรแต่วิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการ สร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเป็นการประกอบการบนพื้นฐานการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่าเพื่อการพึ่งพาตนเองของ ครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหา กำไรสูงสุด มุ่งต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ การมีสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตที่ดีของคน

ในชุมชนและมุ่งต่อการรักษาระบบนิเวศน์ของสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน จึงได้ออกกฎหมายยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้แก่วิสาหกิจชุมชนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เฉพาะที่ได้ประกอบการในรูปของห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีโชินติบุคคลที่มีเงินได้ไม่เกิน 1,800,000 บาทสำหรับปีภาษีนั้น

ในส่วนของวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองกับประเด็นคำถามที่มีต่อกระแสการพัฒนาในช่วงหลายทศวรรษหลัง โดยทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ต่างพยายามเข้ามามีส่วนในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน โดยใช้รูปแบบวิธีการที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามพบว่าภายใต้โมเดลการดำเนินการที่มีอยู่ในปัจจุบันของทุกภาคส่วนกลับพบข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนความพยายามดังกล่าวสู่ผลลัพธ์อันพึงพอใจได้ เช่น การขาดประสิทธิภาพและนวัตกรรมของภาครัฐ การพึ่งพาเงินบริจาคขององค์กรภาคสังคม หรือ การสร้างปัญหาและขาดความรับผิดชอบทางสังคมของภาคธุรกิจ ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว วิสาหกิจเพื่อสังคม จึงได้ถูกพัฒนาขึ้นจากแนวความคิดสำคัญที่ว่า หากนำเอาจุดแข็งของกลไกการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและพึ่งพาตนเองของภาคธุรกิจมาดำเนินการภายใต้การกำหนดโจทย์ทางสังคมเป็นเป้าหมายเหมือนองค์กรทางสังคม โดยมีกลไกรัฐใช้อำนาจหน้าที่เชิงนโยบายเข้ามาสนับสนุนอย่างจริงจัง จะสามารถนำสู่ผลลัพธ์ที่แตกต่างและนำสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมได้มากน้อยเพียงใด ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงได้มีมติเห็นชอบมาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม และร่างพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่...) พ.ศ.... ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ โดยจะยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิของวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)

2. หลักความเป็นธรรม หลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี และหลักความมีประสิทธิภาพในทางเศรษฐกิจ

2.1 หลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี (Equity)

หลักความเป็นธรรมภายใต้หลักผลประโยชน์ (Benefit Principle) หลักการนี้ต้องการให้ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากรัฐในลักษณะเดียวกันต้องจ่ายภาษีในจำนวนที่เท่ากัน ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากรัฐมากกว่าจะถูกจัดเก็บภาษีมากกว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์จากรัฐน้อยกว่า ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ประโยชน์ที่ผู้ได้รับก็คือ การพัฒนา แก้ไขปัญหา ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ผู้ที่ได้รับประโยชน์ก็คือ ประชาชนทุกคน

หลักความเป็นธรรมภายใต้หลักความสามารถในการจ่าย (Ability to Pay Principle) หลักการนี้ต้องการให้ผู้ที่มีความสามารถในการจ่ายเท่ากันจะต้องจ่ายภาษีในจำนวนและสัดส่วนที่เท่ากัน แต่ผู้ที่มีความสามารถในการจ่ายภาษีแตกต่างกันก็ควรจะต้องจ่ายภาษีในจำนวนและสัดส่วนที่แตกต่างกัน หรือจะกล่าวได้ว่า คนที่มีความสามารถในการจ่ายภาษีสูงกว่าจะจ่ายภาษีใน

จำนวนที่สูงกว่าคนที่มีความสามารถในการจ่ายภาษีที่น้อยกว่า โดยหลักความเป็นธรรมนั้นสามารถแยกได้ 2 กรณี กล่าวคือ

หลักความเป็นธรรมในแนวนอน (Horizontal Equity) หลักการนี้มีแนวคิดว่า การเรียกเก็บภาษีจากคนที่มีความสามารถในการเสียภาษีเท่ากันจะต้องเสียภาษีให้แก่รัฐเท่ากัน

หลักความเป็นธรรมในแนวตั้ง (Vertical Equity) หลักการนี้มีแนวคิดว่า ผู้ที่อยู่ในสถานะการที่แตกต่างกันควรได้รับการปฏิบัติทางภาษีอากรที่แตกต่างกัน

2.2 หลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี (Efficiency in Tax Administration and Compliance)

มีหลักการว่า ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเก็บภาษีของรัฐบาลและค่าใช้จ่ายในการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้เสียภาษีนั้นต้องอยู่ในระดับที่ต่ำในกระบวนการจัดเก็บภาษีหรืออาจจะกล่าวได้ว่าการที่รัฐจะหารายได้เข้าประเทศโดยการจัดเก็บภาษีให้ได้เพียงพอนั้น รัฐจะต้องบริหารค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนในการจัดเก็บภาษีให้อยู่ในระดับต่ำที่สุดเท่าที่รัฐจะทำได้เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับรายได้ที่รัฐได้รับจากการจัดเก็บภาษี

2.3 หลักความมีประสิทธิภาพในทางเศรษฐกิจ (Economic Efficiency)

มีหลักการว่า ภาษีจะต้องไม่ไปทำการบิดเบือนแรงจูงใจหรือบิดเบือนการตัดสินใจในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้เสียภาษี กล่าวคือ ภาษีจะต้องมีความเป็นกลางทางเศรษฐกิจ

3. การจัดเก็บภาษีเงินได้จากวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมายของไทยและต่างประเทศ

3.1 การจัดเก็บภาษีเงินได้จากวิสาหกิจชุมชนตามกฎหมายของไทย

1) วิสาหกิจชุมชนที่ประกอบการรูปของบุคคลธรรมดา ซึ่งโดยทั่วไปแล้วบุคคลธรรมดาที่ประกอบการในรูปของห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีโชันติบุคคล ที่มีเงินได้พึงประเมินเกิน 30,000 บาทต่อปี จะต้องยื่นแบบเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ยกเว้นวิสาหกิจชุมชนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เฉพาะที่ได้ประกอบการในรูปของห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีโชันติบุคคลที่มีเงินได้ไม่เกิน 1,800,000 บาทสำหรับปีภาษีนั้น จะได้รับ การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

2) วิสาหกิจชุมชนที่ประกอบการรูปของนิติบุคคล เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบการในรูปของห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด จะต้องนำรายได้ รายจ่ายที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีมาคำนวณหากำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล การคำนวณกำไรสุทธิต้องเป็นไปตามเงื่อนไขมาตรา 65 ทวิ และมาตรา 65 ตริ แห่งประมวลรัษฎากร

3.2 การจัดเก็บภาษีเงินได้จากวิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมายของไทย

ระบบภาษีคือหนึ่งในมาตรการสำคัญที่ใช้ในการส่งเสริมการเติบโตของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้อย่างรวดเร็วของภาครัฐ คือ การใช้กลไกทางภาษีเข้ามาช่วยสร้างแรงจูงใจ โดยมาตรการทางภาษีที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมจะทำให้การประกอบกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยมีการเจริญเติบโตอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนทำให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการดูแลร่วมกับรัฐบาลในการดูแลช่วยเหลือชุมชนและสังคม อันเป็นการลดภาระงบประมาณของรัฐ สิทธิประโยชน์ที่ให้ตามมาตรการนี้ แบ่งเป็น 3 กรณี ดังต่อไปนี้

กรณีแรก วิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ที่ดำเนินการในรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคม คือ นำเงินรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 กลับมาทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ทั้งในด้านการเกษตร การศึกษา หรือด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นการกุศลทั้งหมด วิสาหกิจเพื่อสังคมดังกล่าวจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี โดยไม่ต้องเสียภาษีเงินได้เลย เนื่องจากเป็นกิจการที่นำรายได้ทั้งหมด (หรือส่วนใหญ่) ไปทำประโยชน์ให้แก่สังคม

กรณีที่สอง ผู้ลงทุนที่เป็นบริษัทใหญ่ซึ่งมีกำลัง ไปช่วยเหลือบริษัทเล็กที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยไปลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือการที่บริษัทต่าง ๆ ระดมทุนเพื่อจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมร่วมกัน เงินที่นำไปลงทุนก้อนนี้ สามารถนำไปใช้คำนวณเพื่อหักภาษีในบริษัทใหญ่ของตัวเองได้

กรณีที่สาม เงินสนับสนุนที่เป็นเงินให้เปล่าแก่วิสาหกิจหรือธุรกิจเพื่อสังคมที่ไม่ใช่การลงทุน ซึ่งปกติจะไม่สามารถนำมาหักภาษีได้ เนื่องจากไม่ได้เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจ แต่ด้วยมาตรการนี้ จะเปิดให้สามารถนำเงินสนับสนุนจำนวนดังกล่าว มาหักภาษีได้ด้วย

โดยทางกระทรวงการคลัง กรมสรรพากร จะได้ยกร่างเป็นพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร เพื่อประกาศบังคับใช้เป็นกฎหมายต่อไป

3.3 การจัดเก็บภาษีเงินได้จากวิสาหกิจชุมชนตามกฎหมายของต่างประเทศ

1) สาธารณรัฐประชาชนจีน

การจัดเก็บภาษีเงินได้จากวิสาหกิจชุมชนของสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้กำหนดให้วิสาหกิจชุมชนที่ได้ดำเนินงานเกี่ยวกับภาคอุตสาหกรรมที่ไม่ต้องห้ามหรือขัดต่อระเบียบของรัฐบาลที่มีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้ในอัตรา ร้อยละ 20

ก) สำหรับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมรายได้ที่ต้องเสียภาษีประจำปีไม่เกิน 300,000 หยวน จำนวนพนักงานไม่เกิน 100 คนและสินทรัพย์รวมไม่เกิน 30 ล้านหยวน

ข) สำหรับผู้ประกอบการอื่น ๆ ที่มีรายได้ที่ต้องเสียภาษีประจำปีไม่เกิน 300,000 หยวน จำนวนพนักงานไม่เกิน 80 คนและมีสินทรัพย์รวมไม่เกิน 10 ล้านหยวน

อย่างไรก็ตาม ในระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2015 จนถึง 31 ธันวาคม 2017 วิสาหกิจชุมชนที่เสียภาษีรายเดือนในอัตราไม่เกิน 30,000 หยวนหรือรายสามเดือนไม่เกิน 90,000

หยวน โดยเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางการศึกษาท้องถิ่น กองทุนเพื่อการประหยัดน้ำ และกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรม ให้ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ รวมถึงวิสาหกิจชุมชนที่จ้างแรงงานผู้พิการภายในระยะเวลา 3 ปีแรกนับแต่วันจดทะเบียน ที่ได้จ้างแรงงานคนพิการไม่เกิน 20 คน ให้ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้

3.4 การจัดเก็บภาษีเงินได้จากวิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมายของต่างประเทศ

1) สหราชอาณาจักร

ในประเทศสหราชอาณาจักร ได้มีมาตรการลดหย่อนภาษีสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ Social Investment Tax Relief (SITR) ซึ่งเป็นมาตรการลดหย่อนภาษีของรัฐบาลสำหรับการลงทุนเพื่อสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจูงใจให้กับบุคคลต่างๆ ให้การสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) และช่วยเหลือกิจการเหล่านี้ให้มีแหล่งทุน โดยบุคคลที่ช่วยเหลือวิสาหกิจเพื่อสังคมเหล่านี้จะได้รับการลดหย่อนภาษีเงินได้ถึงร้อยละ 30

อย่างไรก็ตาม การลงทุนดังกล่าวจะต้องมีความต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปี ซึ่งวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะเข้าข่ายได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีนี้อาจต้องประกอบกิจการเพื่อสังคมตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น โดยมีพนักงานหรือลูกจ้างไม่เกิน 500 คนและมีสินทรัพย์รวมไม่เกิน 15 ล้านปอนด์

2) รัฐบาลท้องถิ่นแห่งมานิโตบา (Manitoba) ประเทศแคนาดา

การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมในรัฐบาลท้องถิ่นแห่งประเทศได้ระบุคุณสมบัติไว้ โดยทั่วไปว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 เหรียญ สินทรัพย์ไม่ต่ำกว่า 25 ล้านเหรียญและมีลูกจ้างไม่เกินกว่า 200 คน ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการโดยกรมการเกษตร อาหารและพัฒนาท้องถิ่นของมานิโตบาแล้ว ผู้ประกอบการจะสามารถลดหย่อนภาษีได้ถึง ร้อยละ 45 ของภาษีเงินได้บนพื้นฐานของการลงทุนประจำปี ไม่เกิน 60,000 เหรียญ โดยกำหนดเพดานขั้นสูงสุดของการลดหย่อนภาษีไม่เกิน 27,000 เหรียญ

4. ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาผลกระทบของการจัดเก็บภาษีเงินได้จากวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม

4.1 ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบของการจัดเก็บภาษีเงินได้จากวิสาหกิจชุมชนกับหลักการจัดเก็บภาษีที่ดี

เมื่อวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคมต่างได้รับความช่วยเหลือจากทางภาครัฐ โดยเฉพาะในเรื่องของมาตรการทางภาษีที่แตกต่างกันออกไปเพื่อสนับสนุนและลดภาระค่าใช้จ่ายทางภาษีของทั้งสองวิสาหกิจให้มีความมั่นคงและเจริญเติบโตขึ้น แม้จะได้รับการช่วยเหลือจากทางภาครัฐเช่นเดียวกันแต่ก็มีความแตกต่างซึ่งอาจเป็นมูลเหตุจูงใจอย่างยิ่งที่ทำให้เกิดการหนีภาษีและการหลบหลีกภาษีที่ทำให้ไม่เกิดการกระทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือมีการกระทำกิจกรรมอันเป็นการบิดเบือนต่อระบบเศรษฐกิจ ซึ่งขัดต่อหลักความเป็นธรรมและหลักความ

มีประสิทธิภาพ และอาจทำให้มีผลกระทบต่อรายได้ของรัฐที่เกิดจากการจัดเก็บภาษีและกระทบต่อการหารายได้และการแก้ไขปัญหาเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

4.1.1 ผลกระทบต่อหลักความเป็นธรรม

การจัดเก็บภาษีเงินได้จากวิสาหกิจชุมชนนั้นมี 2 ประเภท คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีเงินได้นิติบุคคล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ผลกระทบในเรื่องของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

จากมาตรการทางกฎหมายที่ยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี เนื่องจากบุคคลที่ประกอบกิจการต่างๆ ที่มีวิสาหกิจชุมชน แต่มีรายได้ในระดับเดียวกับวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการรายนั้นก็ไม่สามารถได้รับประโยชน์จากมาตรการทางกฎหมายนี้ จึงขัดกับหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ หลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีในแนวนอน (Horizontal Equity of Taxation) ที่ว่าบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ควรถูกจัดเก็บภาษีที่เท่ากันและยังขัดต่อหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีในแนวตั้ง (Vertical Equity of Taxation) ที่ว่าบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันก็ควรแบกรับภาษีแตกต่างกันหรือคนที่มีรายได้สูงควรจ่ายเงินเพื่อเป็นค่าภาษีในจำนวนที่แตกต่างจากคนที่มีรายได้ต่ำ กล่าวคือ คนรายจ่ายภาษีในจำนวนที่สูงกว่าคนจน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการจัดเก็บภาษีขัดต่อหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี

2) ผลกระทบในเรื่องของภาษีเงินได้นิติบุคคล

การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากวิสาหกิจชุมชนที่จัดตั้งในรูปแบบของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล มีหน้าที่จะต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยนิติบุคคลใดที่มีรายได้มากก็ต้องแบกรับภาระภาษีที่มากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย โดยการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากวิสาหกิจชุมชนก็มีการจัดเก็บในอัตราเดียวกับนิติบุคคลทั่วไป จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นวิสาหกิจชุมชนที่จัดตั้งในรูปแบบของนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่น ก็มีหน้าที่ต้องแบกรับภาษีในอัตราเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลดังกล่าวจึงไม่กระทบต่อหลักความเป็นธรรมทั้งทางแนวตั้งและแนวนอน

4.1.2 ผลกระทบต่อหลักความมีประสิทธิภาพ

1) ผลกระทบในเรื่องของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

หลักความมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 2 หลักการที่สำคัญคือ

ก. หลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี ต้องการให้ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีมียค่าใช้จ่ายและต้นทุนต่ำที่สุด ซึ่งค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากวิสาหกิจชุมชนอาจจะมีค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนที่สูงเนื่องจาก มีกฎระเบียบที่ซับซ้อน เป็นสิ่งที่ทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการภาษีเพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นเรื่องที่ยุ่งยากสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษีที่ต้องใช้เวลามากขึ้นในการตรวจสอบข้อมูลและบังคับใช้กฎระเบียบ

ตามที่รัฐบาลได้ออกมาตรการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้แก่วิสาหกิจชุมชนอันเป็นการใช้ทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นของรัฐบาล อีกทั้งอาจก่อให้เกิดการหลบหลีกและหนีภาษีทำให้เกิดความสูญเสียทางด้านรายได้ในการจัดเก็บภาษีจำนวนมหาศาล จึงทำให้ขัดต่อหลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี

ข. หลักความมีประสิทธิภาพในทางเศรษฐกิจ การจัดเก็บภาษีเงินได้ และการออกมาตรการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้แก่วิสาหกิจชุมชนนั้นขัดต่อหลักความมีประสิทธิภาพในทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจาก มีความลำเอียงทางเศรษฐกิจและเข้าไปแทรกแซงกลไกของตลาด ไม่มีความเป็นกลางในการให้ทางเลือกต่าง ๆ ในการประกอบธุรกิจ

2) ผลกระทบในเรื่องของภาษีเงินได้นิติบุคคล

ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 2 ประการคือ

ก. หลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี ต้องการให้ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีมิต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด เมื่อการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลของวิสาหกิจชุมชนมีลักษณะเดียวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลรายอื่น ๆ จึงไม่ก่อส่งผลกระทบต่อต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษี ทำให้ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในเรื่องของหลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี

ข. หลักความมีประสิทธิภาพในทางเศรษฐกิจ ซึ่งการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากวิสาหกิจชุมชนนั้นมีลักษณะและอัตราการจัดเก็บเช่นเดียวกับนิติบุคคลอื่น จึงไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือความลำเอียงทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดการแทรกแซงของกลไกตลาด ทำให้ผู้ประกอบการสามารถมีอิสระในการประกอบกิจการโดยไม่ถูกปิดกั้นจากการจัดเก็บภาษี ผู้วิจัยจึงเห็นว่าไม่กระทบต่อหลักความมีประสิทธิภาพในทางเศรษฐกิจ

4.2 ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบของการจัดเก็บภาษีเงินได้จากวิสาหกิจเพื่อสังคมกับหลักการจัดเก็บภาษีที่ดี

การที่รัฐบาลได้มีมาตรการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมสำหรับสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม ย่อมส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีทั้งในด้านของนักลงทุนทางสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคมเอง โดยมีผลกระทบต่อหลักการจัดเก็บภาษีที่ดี ดังนี้

4.2.1 ผลกระทบต่อหลักความเป็นธรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ผลกระทบในเรื่องของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นจะต้องอยู่ในรูปแบบของนิติบุคคลเท่านั้น จึงมีหน้าที่ชำระภาษีเงินได้นิติบุคคลเท่านั้น หากบุคคลธรรมดานำเงินไปลงทุนก็ไม่สามารถนำเงินดังกล่าวมาหักลดหย่อนภาษีได้ แม้ว่าจะมีวัตถุประสงค์ในการทำเพื่อสังคมก็ตาม จึงเห็นได้ว่ามาตรการทางภาษีดังกล่าวขัดกับหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ

ก) หลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีในแนวนอน (Horizontal Equity of Taxation) เมื่อบุคคลธรรมดาไม่สามารถนำเงินที่ไปลงทุนมาหักลดหย่อนภาษีได้ เช่นเดียวกับนิติบุคคล ส่งผลให้ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการจัดเก็บภาษีและอาจไม่ยอมมีส่วนร่วมในการลงทุนเพื่อสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม ทำให้สังคมไม่ได้รับการพัฒนาและแก้ไขอย่างสมบูรณ์และยั่งยืน

ข) หลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีในแนวตั้ง (Vertical Equity of Taxation) ที่ว่าบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันก็ควรแบกรับภาษีแตกต่างกัน หรือคนที่มีรายได้มากควรจ่ายเงินเพื่อเป็นค่าภาษีในจำนวนที่แตกต่างจากคนที่มีรายได้ต่ำ ดังนั้น แม้ว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมใดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมแต่มีใช้นิติบุคคลก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการนี้ ส่งผลให้ไม่มีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อสังคม ทำให้สังคมไม่ได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างจริงจังและแท้จริง การจัดเก็บภาษีดังกล่าว ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการจัดเก็บภาษีขัดกับหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีในแนวตั้ง

2) ผลกระทบในเรื่องของภาษีเงินได้นิติบุคคล

มาตรการทางภาษีเพื่อสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม ส่งผลกระทบต่อหลักความเป็นธรรมอย่างมาก เนื่องจากนิติบุคคลที่จัดตั้งในรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้รวมถึงบริษัทที่ไปถือหุ้นในบริษัทที่เป็นกิจการเพื่อสังคมหรือกิจการที่บริจาคเงินให้เปล่าให้แก่กิจการเพื่อสังคม จากมาตรการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเพื่อสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อให้นิติบุคคลรายอื่นเบี่ยงเบนการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อรับประโยชน์จากมาตรการทางภาษีนี้อาจส่งผลให้การจัดเก็บภาษีไม่ดีและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

4.2.2 ผลกระทบต่อหลักความมีประสิทธิภาพ

มาตรการทางภาษีเพื่อสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคม กระทบต่อหลักความมีประสิทธิภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ผลกระทบในเรื่องของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ในส่วนของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น ไม่มีการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จึงไม่มีต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษี และไม่จึงไม่มีผลกระทบต่อหลักความมีประสิทธิภาพแต่อย่างใด

2) ผลกระทบในเรื่องของภาษีเงินได้นิติบุคคล

มาตรการทางภาษีเพื่อสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมมีผลเป็นการบิดเบือนต่อการตัดสินใจในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้เสียภาษี กล่าวคือ นิติบุคคลบางรายอาจใช้ประโยชน์จากมาตรการนี้ โดยบิดเบือนกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อเข้ามาถือหุ้นหรือลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งต้องการหลบหลีกหรือหนีภาษี โดยเลือกที่จะไม่ประกอบกิจการทาง

เศรษฐกิจในส่วนที่อาจจะทำให้ต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบให้รัฐบาลได้รับรายได้จากการจัดเก็บภาษีน้อยลง

5. บทสรุป

1) ปรับปรุงอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากวิสาหกิจชุมชนให้มีจัดเก็บภาษีเงินได้ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดการบิดเบือนการตัดสินใจในการกระทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้น้อยลง และกำหนดเงื่อนไขในการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่รัดกุมมากขึ้น โดยจำแนกประเภทของวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

ก) วิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการโดยมีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาพัฒนาชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลักควบคู่ไปกับการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ควรได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีของรัฐบาลตามมาตรการยกเว้นภาษีเงินได้ให้กับวิสาหกิจชุมชน

ข) สำหรับวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบการอื่น ๆ ในรูปของบุคคลธรรมดา ที่มีได้มีการมุ่งแก้ไขปัญหา พัฒนาชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ควรมีการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในอัตราเดียวกับผู้ประกอบการรายอื่นที่ประกอบการในรูปแบบของบุคคลธรรมดา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการในลักษณะดังกล่าวจะไม่ได้ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีหรือไม่ได้รับการยกเว้นภาษี แต่ยังคงได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายในด้านอื่น ๆ ที่มีอยู่ เช่น โครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนาและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคง

2) ควรเพิ่มเงื่อนไขการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมให้รัดกุมและชัดเจนยิ่งขึ้น รวมไปถึงครอบคลุมถึงวิสาหกิจชุมชนที่มีวัตถุประสงค์มีความคาบเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในการจัดเก็บภาษี สอดคล้องกับหลักการความเป็นธรรมและหลักความมีประสิทธิภาพ โดยวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะเข้าข่ายได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีนี้อาจต้องประกอบกิจการเพื่อสังคมตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น รวมไปถึงให้มีการกำหนดเพดานขั้นสูงสุดของการลดหย่อนภาษีไว้ด้วย

3) ควรกำหนดความเข้มข้นของนิยามคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” เพื่อให้เกิดความชัดเจนและแตกต่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมล่ากำหนดเกณฑ์การรับรองเพื่อกำหนดคุณสมบัติของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

4) ปรับปรุงอัตราการจัดเก็บภาษีของวิสาหกิจเพื่อสังคมในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดการบิดเบือนในการกระทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำและก่อให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้น โดยผู้วิจัยเห็นควรให้ใช้มาตรการทางภาษีนี้อย่างเฉพาะกับวิสาหกิจเพื่อสังคมในระยะเริ่มต้นกิจการเท่านั้น เพื่อป้องกันมิให้วิสาหกิจเพื่อสังคมอ่อนแอลงระยะยาว เนื่องจากการไม่ดำเนินการบนต้นทุนที่แท้จริงและยังทำให้กลไกตลาดบิดเบือนไม่เป็นจริงอีกด้วย

5) มาตรการยกเว้นภาษีเงินได้ให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมผู้วิจัยขอเสนอเปลี่ยนแปลงเป็นการลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล ในอัตราที่ต่ำกว่าปกติ (ต่ำลงร้อยละ 3-10 เป็นขั้นบันไดตามระยะเวลา) ให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยกำหนดระยะเวลาให้สิทธิประโยชน์และกำหนดยอดรายรับเพื่อลดต้นทุนการดำเนินการและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันกับระบบตลาดปกติได้ในระยะเริ่มต้นกิจการ

6) ควรมีการกำหนดให้บุคคลธรรมดาที่สนับสนุนเงินให้เปล่าแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถนำเงินจำนวนดังกล่าว มาหักภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ด้วย ซึ่งทำให้สอดคล้องกับหลักความเป็นธรรมและหลักความมีประสิทธิภาพ แม้ว่ามาตรการดังกล่าวจะทำให้รัฐสามารถจัดเก็บภาษีได้น้อยลงแต่ก็ทำให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้ร่วมมือกันสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้มีการพัฒนาและเจริญเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคง

7) ควรให้มีการสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย เพื่อให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีคุณภาพ เติบโตได้อย่างยั่งยืนและมีความสามารถในการแข่งขันกับระบบตลาดปกติได้ ยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

ก) การจัดตั้งระบบสินเชื่อสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อทำให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนของการดำเนินงานที่พึ่งพาตนเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องรับเงินสนับสนุนจากภาครัฐเพิ่มเติมในอนาคต

ข) การสนับสนุนการเรียนการสอนเรื่องการประกอบกิจการเพื่อสังคมในระบบการศึกษาทุกระดับ โดยเน้นให้มีการบูรณาการเรียนการสอนที่สอดคล้องไปกับบริบทปัญหาและทรัพยากรในพื้นที่ของตน

ค) การสนับสนุนให้เกิดการทำวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยเฉพาะในหัวข้อนวัตกรรมทางสังคมและการประเมินผลกระทบทางสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานอย่างมากต่อการสร้างความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจเพื่อสังคมผ่านกลไกและช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดงบประมาณเฉพาะร่วมกับกองทุนที่มีการบริหารจัดการงานวิจัยที่มีอยู่แล้ว ทั้งในส่วนของทุนสำหรับนักศึกษาปริญญาโทหรือเอก และนักวิจัยรุ่นใหม่ เป็นต้น

บรรณานุกรม

จิรศักดิ์ รอดจันทร์. (2556). ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา: หลักการและบทวิเคราะห์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสรี พงศ์พิศ และ สุภาส จันทร์หงษ์.(2548).ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน.กรมส่งเสริมการเกษตร.ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.(น.68)

ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา.(2553).วิกฤติทุนนิยม สังคมมีโอกาสรายงานสุขภาพคนไทย.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

จิริศักดิ์ รอดจันทร์. (2556). “คุณธรรมกับการวางแผนภาษี” สรรพากรสาส์น. 60 (5).
สำนักวิชาการแผนภาษี กลุ่มบริหารการเสียภาษีธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก, กรมสรรพากร.
(2557). คู่มือภาษีสำหรับวิสาหกิจชุมชน
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ.
สภาปฏิรูปแห่งชาติ วาระปฏิรูปพิเศษ ๑ :วิสาหกิจเพื่อสังคม. 2558. กรุงเทพฯ: สำนัก
การพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
สำนักวิชาการแผนภาษี กลุ่มบริหารการเสียภาษีธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก. คู่มือภาษีสำหรับ
วิสาหกิจชุมชน. กรมสรรพากร. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2559. จาก
http://www.rd.go.th/counter/ebook/count_community.php
สถิตย์ ลิ้มพงศ์พันธุ์ .วิสาหกิจเพื่อสังคม. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2559. จาก
[,www.forbesthailand.com](http://www.forbesthailand.com)
วชิรวัชร งามละม่อม. แนวคิดวิสาหกิจชุมชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2559. จาก
[,www.trdm.co.th](http://www.trdm.co.th)
Social Enterprise: Market Trends, Cabinet Office UK (May 2013)
The Commission on Taxation and Citizenship. (2000). **Paying for Progress: A New Politics
of Tax for Public Spending.**
Article 92: Decree of the State Council of the People’s Republic of China No. 512:
Regulations of the People’s Republic of China on the Implementation of the
Enterprise Income Tax Law
Gov.uk [https://www.gov.uk/government/publications/social-investment-tax-relief-
factsheet/social-investment-tax-relief](https://www.gov.uk/government/publications/social-investment-tax-relief-factsheet/social-investment-tax-relief)
Lexology (2015). “Extended investment period for community enterprise development tax
credit” [http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=a5286a83-7be6-
418f-9de7-013ba5a56210](http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=a5286a83-7be6-418f-9de7-013ba5a56210)
Lee Tsai & Partners. 2015. Circular on Exempting Small and Micro-sized Enterprises from
the Levy of Relevant Government Funds (Mainland China). สืบค้นเมื่อวันที่ 2
มิถุนายน 2559 จาก
[http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=f453776b-806a-43e8-
aa50-45bec31dcd90](http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=f453776b-806a-43e8-aa50-45bec31dcd90)
Province of Manitoba. Social Enterprise. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2559 จาก
http://www.gov.mb.ca/jec/social_enterprise/programs.html